

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

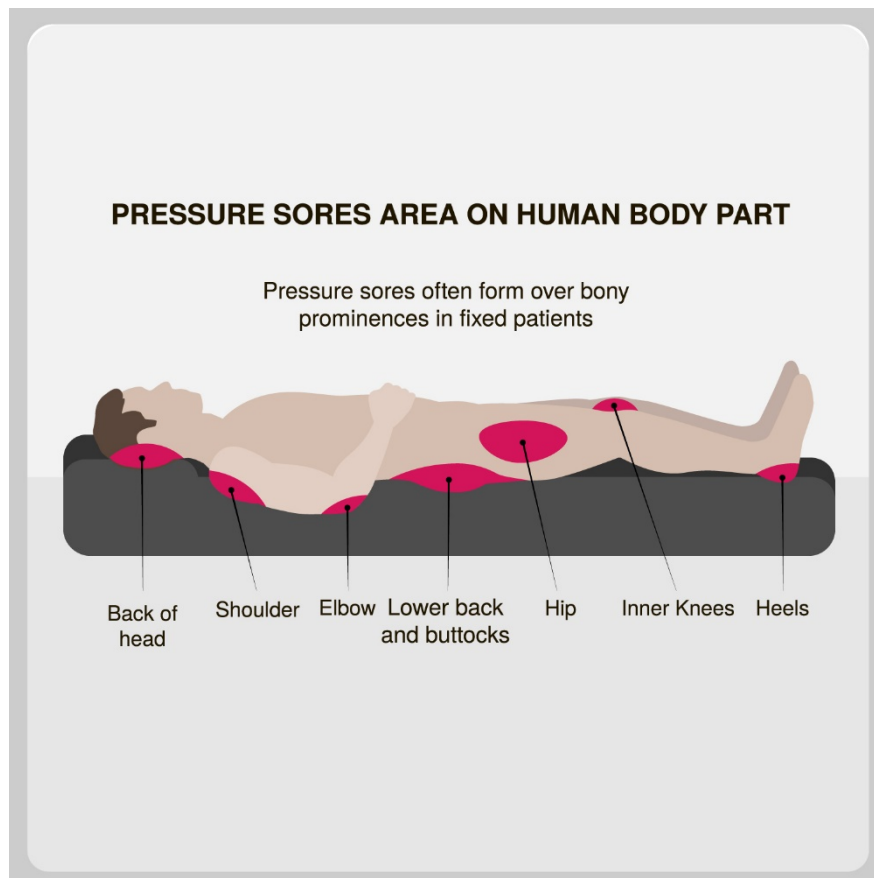
ePooki 69/2020

Sairaanhoitajaopiskelijoiden painehaavaumien ehkäisyosaamisen varmistaminen

Rautio Maarit, Vihelä Mari, Pinola Satu

16.9.2020 ::

Painehaavaumat ovat hyvin yleisiä ollen kipeitä, aiheuttaen infektioita ja lisäksi potilaan kuolemanriskiä. Lisäksi ne lisäävät hoitohenkilökunnan työtaakkaa ja ennen kaikkea aiheuttavat huomattavia kustannuksia terveydenhuollolle. Painehaavaumien ennaltaehkäisy on taloudellisempi vaihtoehto hoitoon verrattuna. Sairaanhoitajien tietoisuus painehaavoista ja heidän painehaavaumien ehkäisyosaaminen onkin merkittävässä roolissa niin potilaan hyvinvoinnin kuin yhteiskunnallisten kustannusten näkökulmasta. Näin ollen painehaavaumien ehkäisyosaaminen tulisi varmistaa jo opiskeluaikana.

Painehaavauman määritelmä ja luokittelu

Painehaavauma, tutummin makuuhaava, on kudokseen kohdistuvan paineen tai venytyksen aiheuttama paikallinen ihon tai ihonalaiskudoksen vaurio. Tätä esiintyy yleensä luisen ulokkeen kohdalla, missä rasva- tai muuta kudosta ei ole pehmentämässä painetta. Painehaavauma on osin harhaanjohtava termi, sillä sen syntymekanismiin vaikuttaa kudokseen kohdistuvan paineen lisäksi moni muukin tekijä. Yksilöllisiä painehaavalle altistavia tekijöitä ovat liikkumattomuus, suojatunnon puute, häiriöt ravitsemuksessa, ruumiinlämmön lasku, vanhuus ja paikalliset kudosolet. ^{[1] [2] [3] [4]} Vielä 2000-luvun taitteessa painehaavaumia on pidetty kroonisina tiloina, joiden syntyminen on liitetty suoraan hoidon laatuun sekä potilaan hoidon epäonnistumiseen ^[4]. Nykyään perus- ja asentohoidon merkitys painehaavaumien hoidossa ja ennaltaehkäisyssä tunnetaan niin tutkimustyön kuin näyttöön perustuvan hoitotyönohjeistuksen tultua lähemmäksi kliinistä hoitotyötä.

Painehaavaumat luokitellaan kansainvälisesti neljään syvyysluokkaan I–IV. Monissa julkaisuissa puhutaan myös painehaavan asteista I–IV. Luokkien avulla pystytään tunnistamaan painehaava ja sen syvyys sekä määrittelemään haavan vaatima hoito. Lisäluokkia on kaksi, joissa molemmissa syvyys on tuntematon, mutta epäily ihon tai kudoksen vauriosta on olemassa. ^{[1] [2] [3] [5] [6]}

Painehaavaumien yleisyys ja merkitys

Painehaavaumia esiintyy noin 5–25 %:lla eri hoitolaitoksissa olevilla potilailla. Suomessa hoidetaan vuosittain jopa 80 000 potilasta, joilla on yksi tai useampi painehaavauma. Niiden kustannukset on arvioitu olevan 420–630 miljoonaa euroa. Painehaavaumien ehkäisy maksaa ainoastaan kymmenesosan hoitokuluihin verrattuna. Kustannushaittojen lisäksi painehaavoilla on kansanterveydellinen merkitys. Suomessa kuolee arviolta 500–1 000 potilasta painehaavaumien aiheuttamiin komplikaatioihin. Yksilötasolla painehaavaumat aiheuttavat potilaalle kipua, elämänlaadun heikkenemistä, depressiota, infektioita ja jopa sepsiksen. Painehaavojen ennaltaehkäisy haastaa koko hoitoketjun aina johdosta potilaaseen, omaisia unohtamatta. ^{[1] [2] [4]}

Tämä artikkeli perustuu toiminnalliseen opinnäytetyöhön, jossa rakennettiin Hoitotyön tutkimussäätiön hoitosuosituksen, Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä, perustuva tietovisa tukemaan sairaanhoitajaopiskelijoiden oppimista ^[7]. Hoitosuositus perustuu tutkimusnäyttöön, jonka avulla voidaan tunnistaa painehaavariskissä olevat potilaat. Tällöin ehkäisytoimet ovat merkityksellisiä, turvallisia ja kustannusvaikuttaisia. Painehaavaumien esiintyvyyttä vähenee, kun ehkäisevää hoitotyötä tehdään jokaisessa hoidon vaiheessa. Hoitosuositus esittelee painehaavaumien riskitekijät ja riskin arvioinnin, ihon ja kudosten kunnan arvioinnin sekä ihon hoidon, ravitsemuksen, asentohoidon ja kuntoutuksen. Näiden lisäksi hoitosuositus antaa yleissuosituksia makuualustoista ja istuintyynyistä ja tuo esille lääkinnällisten välineiden ja -laitteiden aiheuttamien painehaavaumien ehkäisyn ja huomioi erityisryhmät. Hoitosuositus sisältää myös painehaavaumien hoitotyönkirjaamisen sekä ammattihenkilöiden osaamisen ja koulutuksen. Suosituksen tavoitteena on lisätä terveydenhuollon ammattilaisten, opettajien ja opiskelijoiden sekä potilaiden ja omaisten tietoisuutta painehaavaumien ehkäisystä ja tunnistamisesta. ^[3]

Painehaavaumien ehkäisy

Painehaavaumien tunnistamisen ja hoidon lisäksi on tiedettävä, miten niitä ennaltaehkäistään. Tällöin olennaisinta on tunnistaa potilaat, joilla on riski saada painehaavauma. Riskin arviointiin on olemassa erilaisia validoituja mittareita, joista tutkituin ja käytetyin on Braden. Se arvioi painehaavauman riskiä kuuden eri tekijän kautta (tuntoaisti, kosteus, aktiivisuus, liikkuvuus, ravitsemus ja kudosten venyminen). ^[2] Asennon muutokset ja varhainen mobilisaatio ovat painehaavaumien ehkäisyn kulmakiviä. Asentohoidon idea on, että siinä muutetaan potilaan asentoa niin, että kudoksiin kohdistuva paine vähenee ja jakautuu uudelleen. Vuodepotilaan asentohoidossa suositellaan käytettäväksi 30 asteen kylkiasento esimerkiksi tyynyjä apuna käyttäen. Erilaiset apuvälineet, kuten pehmusteet, tuet, makuualustat, siirtämisen apuvälineet ja pyörätuolit ovat myös olennainen osa ehkäiseviä toimenpiteitä oikein käytettyinä. ^{[1] [2] [3] [6]}

Iho on ihmisen suurin elin, joka suojaa meitä ulkoisilta vaaratekijöiltä. Syntyvä painehaava rikkoo tämän suojan. Painehaavauman ensimmäiset merkit näkyvät ihon ja kudoksen muutoksina, ja siksi painehaavojen ehkäisyn kannalta on tärkeä arvioida ihoa säännöllisesti ja hoitaa sitä. ^{[3] [6]} Hoitohenkilökunnan tulee huolehtia myös ravitsemustilan kartoituksesta ja sitä kautta ravitsemushoidon suunnittelusta. Huomioon otettavia seikkoja ovat yksilöllinen energian- ja proteiinien saanti sekä riittävä nesteytys, kivennäisaineet ja vitamiinit. Huono ravitsemustila voi yksinään toimia riskitekijänä painehaavan synnyssä. ^{[3] [6] [8]}

KUVA 1. Ihon hyvä perushoito ehkäisee painehaavaumien kehittymistä (kuva: Maarit Rautio)

Painehaavaumien ehkäisyosaaminen ja koulutus

Painehaavaumien hoitotyössä ja ennaltaehkäisyssä hoitohenkilöstön tiedot ja taidot ovat merkittävässä osassa. Usein hoitajilla on tietoa painehaavaumien ehkäisystä, riskien arvioinnista sekä hoidosta, mutta niissä on havaittu selkeitä puutteita. Siksi kohdennetulla koulutuksella voidaan saada hoitohenkilöstön tietoja täydennettyä ja näin ollen parantaa painehaavaumien hoitoa. ^[9] Hoitohenkilökunnan koulutustasolla on tutkitusti yhteys painehaavan ehkäisyosaamiseen. Positiivinen asenne korreloi positiivisesti tehtyyn painehaavaumien ehkäisytyöhön. Lisäksi tiimityö ja työhön sitoutuminen vaikuttavat painehaavaumien ennaltaehkäisyn toteutumiseen. Jokaisen hoitolaitoksen tulee huolehtia säännöllisestä koulutuksesta. Verkkooppiminen ja sähköinen materiaali edistävät hoitohenkilöstön, mutta myös sairaanhoitajaopiskelijoiden painehaavan tunnistamisen osaamista. ^[7] ^[3] Henkilöstön osaamista voidaan tukea sillä, että painehaavaumien ehkäisytaidot opetellaan jo hoitotyön opintojen aikana.

Tietovisan rakentaminen opiskelijoiden oppimisen tueksi

Hoitotyön tutkimussäätiön hoitosuosituksen pohjautuvan opinnäytetyön tuotoksena syntyi monipuolinen, helppokäyttöinen, ulkoasultaan selkeä, oppimista tukeva ja osaamista arvioiva Estä painehaava! -tietovisa. Tietovisa on tehty Moodle-alustalle, jota Oulun ammattikorkeakoulussa käytetään pääasiallisena oppimisportaalina. Tietovisan avulla opiskelija voi mitata painehaavaosaamistaan sekä syventää sitä. Sen kysymykset ja tehtävät koskevat painehaavoja, niiden syntyä, riskitekijöitä, arviointia ja hoitoa. Kaikki ne ovat merkittävässä roolissa painehaavaumien ennaltaehkäisyssä, jonka jokaisen hoitoalan ammattilaisen ja opiskelijan tulisi tunnistaa ja osata. ^[7]

Opinnäytetyön aihe, painehaavaumien ehkäisy, nousi esiin Oulun ammattikorkeakoulun Oulaisten kampuksen opettajien tarpeesta saada työkalu, jolla arvioida hoitotyön opiskelijoiden painehaavaumien ehkäisyosaamista osana hoitotyön perusosaamisen opintoja. Oulaisten kampuksella on havahduttu siihen, että opiskelijoiden hoitotyön perusteissa vaadittava osaaminen painehaavaumien ennaltaehkäisystä on hajanaisista ja jopa vajavaista. Aihetta opiskellaan hoitotyön tunneilla, mutta ajan puutteen vuoksi sen käsittely jää vajaaksi. Käytössä on Oppiportin materiaali ja testit haavanhoidosta ja painehaavaumien ennaltaehkäisystä, joiden avulla

opiskelijoiden osaaminen on tähän saakka pyritty varmistamaan. ^[7] ^[10] Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä laadukas tietovisa painehaavaumien ennaltaehkäisystä, joka tukisi niin asian oppimista kuin sen osaamisen arviointia ^[7].

Tietovisaa testattiin ensimmäisen vuoden hoitotyön opiskelijoilla. Heille tietovisan asiasisältö oli jo ennestään tuttua ja he käyttävät Moodlea verkko-oppimisympäristönään, siksi he olivat sopiva ryhmä arvioimaan tietovisan laatua niin sisällöltään kuin käytettävyydeltään. Palautetta pyydettiin palautekyselyn avulla, johon pystyi vastaamaan heti tietovisan tehtyään samalla Moodle-alustalla. Palautteiden mukaan tietovisa koettiin oppimista tukevaksi, kattavaksi, selkeäksi sekä järkeväksi kokonaisuudeksi, jonka avulla sai kuvan omasta painehaavaosaamisesta. Estä painehaava! -tietovisaa tullaan jatkossa käyttämään hoitotyön opiskelijoiden oppimisen tukena osana kulloinkin ajankohtaisena pyörivää hoitotyön perusosaamisen opintojaksoa. Pitkän aikavälin tavoitteena oli lisätä tietoutta ja osaamista painehaavaumien ennaltaehkäisystä niin, että se kantautuu opiskelijoiden mukana työelämään ja käytäntöön, vaikka tätä ei vielä tämän työn puitteissa pystyttykään tutkimaan. ^[7] Painehaavaumien ehkäisyosaamista vahvistamalla voidaan painehaavaumien esiintymistä tulevaisuudessa vähentää.

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön:

Rautio, M. 2020. Painehaavaumien ehkäisy – Hoitotyön opiskelijoiden osaamisen varmistaminen tietovisan avulla. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020061118429>

Lähteet

1. ^{^ abcd}Soppi, E. 2020. Painehaavan ehkäisy ja hoito. Lääkärin käsikirja. Terveysportti. Duodecim. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.terveysportti.fi/apps/ltk/article/ykt00352/search/painehaava>
2. ^{^ abcde}Juutilainen, V. & Hietanen, H. 2018. Haavanhoidon periaatteet. 4. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
3. ^{^ abcdefg}Hoitotyön tutkimussäätiö. 2015. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Hoitosuositus – tutkimusnäytöllä tuloksiin. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/painehaava-hs.pdf>
4. ^{^ abc}Soppi, E. 2010. Painehaava – esiintyminen, patofysiologia ja ehkäisy. Katsausartikkeli. Duodecim 126 (3), 261–268. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.terveysportti-fi.ezp.oamk.fi:2047/xmedia/duo/duo98591.pdf>
5. [^]Suomen Haavanhoitoyhdistys ry. 2011. Painehaavahelpperi. Hakupäivä 3.6.2020. https://www.shhy.fi/site/assets/files/1041/painehaavahelpperi_a5_pysty-1.pdf
6. ^{^ abcd}National Pressure Ulcer Advisory Panel, European Pressure Ulcer Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. 2014. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers: Quick Reference Guide. E. Haesler (ed.) Osborne Park, Australia: Cambridge Media. H. Kavola, M. Ahtiala, L. Berg, P-S. Grek-Stjernberg & R. K. Kankkunen (suom.) Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.epuap.org/wp-content/uploads/2016/10/finnish-guideline-jan2016.pdf>
7. ^{^ abcdef}Rautio, M. 2020. Painehaavaumien ehkäisy – Hoitotyön opiskelijoiden osaamisen varmistaminen tietovisan avulla. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 3.6.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020061118429>
8. [^]Soppi, E. 2018. Prevention and treatment of pressure ulcers. EBM Guidelines. Duodecim. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.terveysportti-fi.ezp.oamk.fi:2047/dtk/ebmq/home>
9. [^]Gul, A., Andsoy, I., Ozkaya, B. & Zeydan, A. 2017. A Descriptive, Cross-sectional Survey of Turkish Nurses' Knowledge of Pressure Ulcer Risk, Prevention, and Staging. Ostomy Wound Management 63 (6), 40–46. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.o-wm.com/article...>
10. [^]Juutilainen, V., Kavola, H., Mäntymäki, J., Orell-Kotikangas, H., Heikkilä, A., Kivelä, A., Kuokkanen, O., Lagus, H., Leppäniemi, E., Saine, L. & Pukki, T. 2016. Estä painehaava. Oppiportti. Duodecim. Hakupäivä 3.6.2020. <https://www.oppiportti.fi/op/dvk00056>

Metatiedot

Nimeke: Sairaanhoitajaopiskelijoiden painehaavaumien ehkäisyosaamisen varmistaminen

Tekijä: Rautio Maarit; Vihelä Mari; Pinola Satu

Aihe, asiasanat: ennaltaehkäisy, koulutus, osaaminen, painehaava, sairaanhoitajat, testit

Tiivistelmä: Painehaavaumat ovat hyvin yleisiä ollen kipeitä, aiheuttaen infektioita ja lisäksi potilaan kuolemanriskiä. Lisäksi ne lisäävät hoitohenkilökunnan työtaakkaa ja ennen kaikkea aiheuttavat huomattavia kustannuksia terveydenhuollolle. Painehaavaumien ennaltaehkäisy on taloudellinen vaihtoehto hoitoon verrattuna. Sairaanhoitajien tietoisuus painehaavoista ja heidän painehaavaumien ehkäisyosaaminen onkin merkittävässä roolissa niin potilaan hyvinvoinnin kuin yhteiskunnallisten kustannusten näkökulmasta. Näin ollen painehaavaosaaminen tuli varmistaa jo opiskelujen aikana. Hoitotyön tutkimussäätiön hoitosuositukseen pohjautuvan opinnäytetyön tuotoksena syntyi monipuolinen, helppokäyttöinen, ulkoasultaan selkeä, oppimista tukeva ja osaamista arvioiva tietovisa nimeltään Estä painehaava! Tietovisa on tehty Moodle-alustalle, jota Oulun ammattikorkeakoulussa käytetään pääasiallisena oppimisportaalina. Tietovisan avulla opiskelija voi mitata painehaavaosaamistaan sekä syventää sitä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä laadukas tietovisa painehaavaumien ennaltaehkäisystä, joka tukisi niin asian oppimista kuin sen osaamisen arviointia. Pitkän aikavälin tavoitteena oli lisätä tietoutta ja osaamista painehaavaumien ennaltaehkäisystä niin, että se kantautuu opiskelijoiden mukana työelämään ja käytäntöön.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-09-16

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020090165985>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Rautio, M., Vihelä, M. & Pinola, S. 2020. Sairaanhoitajaopiskelijoiden painehaavaumien ehkäisyosaamisen varmistaminen. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 69. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020090165985>.